

در جستجوی نقد

نگاهی به دستاوردهای فکری سیدیحیی یثربی

کتاب را شامل می‌شود درباره مبانی، اصول و سیر تکامل تصوف و عرفان در جهان اسلام است و دوسوم دیگرش شرح رساله‌ای از داود قیصری، تنظیم‌کننده عرفان ابن عربی در جهان اسلام است. دکتر یثربی این رساله را که سال‌ها به عنوان کتاب درسی عرفان تدریس می‌شد، به طور کامل ترجمه و شرح داده است. بنابراین کتاب «عرفان نظری» هم از لحاظ شرح پیدایش عرفان و اصول آن در بخش اول و هم از لحاظ مشتمل بودن بر یک متن مستند آموزشی، مهم و درخور توجه و هم از لحاظ شیوایی و نحوه بیان خواندنی و جذاب است.

«آب طربناک» عنوان دیگر اثر مهم استاد یثربی درباره نکات عرفانی دیوان حافظ است. این کتاب در نوع خود، به لحاظ دقت علمی و جامعیت بی‌نظیر است. وی در این باره می‌گوید: «متون عرفانی ما که به صورت شعر است تاکنون طبقه‌بندی نشده است، جز یک طبقه‌بندی از مثنوی معنوی به نام «لب لباب مثنوی» که واعظ کاشفی نوشته و تلاش کرده تا مطالب مثنوی را بر اساس موضوع طبقه‌بندی کند. مثلاً درباره فنا، مرشد، سلوک و یا موضوع‌های دیگر تمام شواهد را از مثنوی استخراج کند. اما بنده برای نخستین بار این کار را بر دیوان حافظ کرده‌ام. تمام مسائل و نکات عرفانی که در دیوان حافظ مطرح است در ۵۸ فصل و در هر فصل چندین بند طبقه‌بندی کرده‌ام. به طوری که هر بیت را که مربوط به آن مسئله عرفانی است، آورده‌ام.» همچنین در این کتاب کل دیوان خواجه حتی رباعیات و مثنویات طبقه‌بندی شده است.

اثر دیگر وی به نام «ماجرای غم‌انگیز روشنفکری در ایران» کتابی است که در آن تلاش نویسنده بر این نکته صرف شده است که جامعه ما را با جامعه غرب از لحاظ اصول و مبانی جریان روشنفکری جدید مقایسه کند و نشان داده است که حتی در سطح متفکران و اندیشمندان جامعه ما این اصول رعایت نشده است و ما هنوز نتوانسته‌ایم تفکر جدید غربی را تجزیه و تحلیل کنیم و به کار بندیم، هر چند که تولیدات آنان را به راحتی پذیرفته‌ایم. وی معتقد است،

تحصیلات خود را از سال ۱۳۳۷ تا ۱۳۴۶ نزد استادان بزرگی چون علامه طباطبایی، منتظری و سبحانی به پایان برد.

مباحث اصلی این دوره از تحصیلات وی شامل الهیات، فلسفه و عرفان بود که تاثیر مهم و بزرگی در زندگی و تفکر علمی‌اش به جا گذاشت. یثربی سپس به تحصیلات دانشگاهی پرداخت و موفق به اخذ دکترای فلسفه و حکمت اسلامی شد. این دوره از دانش خود را در سال‌های ۱۳۴۶ تا ۱۳۶۰ در دانشگاه الهیات دانشگاه تهران گذراند. ضمن اینکه از سال ۱۳۵۰ تا ۱۳۶۱ در دبیرستان‌ها و مراکز تربیت معلم شهرهای زنجان، بوکان و شاهین دژ مشغول تدریس بود. از سال ۱۳۶۲ هم در گروه فلسفه دانشکده ادبیات دانشگاه تبریز آغاز به کار کرد و ۱۰ سال به تدریس در این دانشگاه ادامه داد. این فعالیت سال‌ها ادامه داشت تا اینکه سال ۱۳۷۷ در گروه فلسفه دانشکده ادبیات دانشگاه علامه طباطبایی به تدریس مشغول شد که تاکنون این فعالیت ادامه دارد. وی علاوه بر تدریس در مراکز مهم دانشگاهی، سمت‌های اجرایی متعددی را بر عهده داشته است.

از جمله این سمت‌ها رئیس گروه فلسفه دانشگاه تبریز از سال ۱۳۶۷ تا ۱۳۷۲، رئیس دانشکده الهیات دانشگاه تربیت معلم تبریز از سال ۱۳۷۰ تا ۱۳۷۲، رئیس دانشگاه کردستان از سال ۱۳۷۳ تا ۱۳۷۷ و رئیس پژوهشکده حکمت و فلسفه پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی از سال ۱۳۷۸ تاکنون است. آن گونه که اشاره شد، ویژگی دکتر یثربی در تعدد و تنوع آثار اوست. این آثار را می‌توان به بخش‌های مختلفی چون کتاب‌های علمی و تحلیلی، مقاله‌های پژوهشی، رمان‌ها و سفرنامه‌ها و... متمایز کرد.

از میان آثار علمی ایشان «عرفان نظری» با وجود اینکه سال‌ها از چاپ آن می‌گذرد هنوز هم در زمینه آموزش عرفان بهترین و جامع‌ترین کتاب است. این کتاب بسیار واضح و روان نوشته شده و مطالب آن در دو بخش آمده است: بخش اول که حدود یک‌سوم

محمد فتاحی پژوهشگر

توجه به جایگاه و اهمیت نقد در علوم انسانی به ویژه فلسفه و عرفان، از مهم‌ترین نیازهای امروز جامعه ماست؛ آنچه که تاکنون به نحو شایسته مورد توجه قرار نگرفته است. هراس از رسیدن به بن‌بست یا باریک‌راه‌ها در مسیر نقدی چنین، همواره جامعه را به کلی‌گویی‌های فاصله‌انداز میان ما و مسائل اساسی و قابل بحث واداشته است. تا آنجا که فرعیات جای بحث‌های مفید را گرفته‌اند و جامعه را از رسیدن به اندیشه‌ای نو، محکم و قابل دفاع بازداشته است. در دیدار با فرزانه‌ای از دیار فلسفه و عرفان علل بی‌توجهی به چنین مسائلی مهم و مفید برای جامعه و عدم پیشرفت در نقد و بررسی علوم انسانی را به بهترین وجه می‌توان بررسی کرد.

مباحثه‌های متعدد، سخنرانی‌های مختلف و کتاب‌های ارزشمند و مفید وی راه را برای هر محقق و علاقه‌مند به حوزه‌های اندیشه، فرهنگ، عرفان و ادب پارسی هموار کرده است. وی با هر زبان و به هرگونه بیانی که برایش ممکن بوده، از نوشتن مقاله‌های علمی و کتاب‌های تحقیقی گرفته تا سفرنامه و رمان به شرح نیازهای معنوی جامعه در زمینه‌های مختلف علمی و فرهنگی پرداخته است. به همین علت دکتر یثربی هم به لحاظ داشتن تفکر عمیق و نگاه موشکافانه تحلیلی و هم به سبب کثرت آثار و تلاش در زمینه‌های مختلف علمی-فرهنگی و انتخاب قالب‌های مختلف برای بیانی همه فهم و پرآمنه به عنوان یکی از راه‌گشایان تحقیق در زمینه‌های یادشده به شمار می‌آید.

دکتر سیدیحیی یثربی سال ۱۳۲۱ شمسی در روستای چراغ تپه سفلی از توابع تکاب در آذربایجان غربی متولد شد. تحصیلات ابتدایی را در مدارس سنتی روستا (مکتب) از سال ۱۳۳۰ تا ۱۳۳۷ فراگرفت و سپس برای تحصیل در حوزه علمیه رهسپار زنجان شد. سپس به قم عزیمت کرد و دوره تکمیلی

ترجمه و شرح الهیات نجات

■ شیخ‌الرئیس ابوعلی
سینا
■ بوستان کتاب قم
۱۳۹۵

این کتاب بحث‌های گوناگونی دارد که مهم‌ترین آنها «الهیات» است. یثربی در اثر حاضر همین بخش را ترجمه و پژوهش کرده است و به پاره‌ای از مباحث آن از جمله نفوس فلکی و کیفیت صدور افلاک و عناصر و تعداد عناصر و حقیقت اجسام، که از دیدگاه علم امروز، بی‌اعتبار است، نپرداخته است. تفکیک و شماره‌گذاری متن، ترجمه روان و دقیق و پی‌نوشت‌های توضیحی از مزایای این اثر است.

فلسفه عرفان

■ یحیی یثربی
■ بوستان کتاب قم
۱۳۹۴

تلاش نویسنده، بر این است تا نشان دهد که اصول و مبادی و مسائل و نظریات عرفا بر اساس قوانین عقلی و اصول و مبادی فلسفی، تا چه اندازه قابل تبیین و تفسیر بوده و مورد قبول می‌تواند باشد. واقعیت عرفان و رد و قبول عرفان و اراده و ریاضت یا تلاشی مستمر برای تولدی دیگر و عرفان و منطق و سلسله مراتب عرفان، برخی از فصول این کتاب است.

فلسفه مشاء

■ یحیی یثربی
■ بوستان کتاب قم
۱۳۹۲

اثر حاضر در دو بخش به معرفی این فلسفه، می‌پردازد: در بخش اول از مسائل اساسی آن همچون: نفس، وجود و علت‌های آن، آفرینش، تجرد و تعقل، معاد، نبوت، پرستش، خانواده و فلسفه سیاسی، سخن می‌رود. در بخش دوم، برای عنوان‌های فوق، گزیده‌های جامعی از متون فلسفی ابن‌سینا را آورده است.